

Vlaams
Parlement

stuk **1307** (2011-2012) – Nr. 1
ingediend op 24 oktober 2011 (2011-2012)

Gedachtewisseling

over het Beleidsplan Ruimte

Verslag

namens de Commissie voor Leefmilieu, Natuur,
Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door mevrouw Valerie Taeldeman

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Bart Martens.

Vaste leden:

de heren Robrecht Bothuyne, Lode Ceyskens, de dames Tinne Rombouts, Valerie Taeldeman;
mevrouw Agnes Bruyninckx-Vandenhoudt, de heer Pieter Huybrechts, mevrouw Marleen Van den Eynde;
de dames Gwenny De Vroe, Mercedes Van Volcem;
mevrouw Michèle Hostekint, de heer Bart Martens;
mevrouw Tine Eerlingen, de heer Wilfried Vandaele;
de heer Ivan Sabbe;
de heer Hermes Sanctorum.

Plaatsvervangers:

de dames Karin Brouwers, Veerle Heeren, de heren Johan Sauwens, Jan Verfaillie;
mevrouw Katleen Martens, de heren Wim Van Dijck, Wim Wienen;
de heren Karlos Callens, Dirk Van Mechelen;
de heer Philippe De Coene, mevrouw Els Robeyns;
de heer Mark Demesmaeker, mevrouw Liesbeth Homans;
de heer Boudewijn Bouckaert;
de heer Dirk Peeters.

INHOUD

I. Toelichting	4
1. Een nieuw Beleidsplan Ruimte	4
2. Onderzoek.....	6
3. Communicatie en participatie.....	7
4. Structuur en uitgangspunten groenboek.....	12
5. Samenvatting.....	13
II. Bespreking	13
Gebruikte afkortingen	18

De Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed hield op 29 juni 2011 een gedachtewisseling met vertegenwoordigers van de afdeling Ruimtelijke Planning van het Departement Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed en met de heer Philippe Muyters, Vlaams minister van Financiën, Begroting, Werk, Ruimtelijke Ordening en Sport, over het Beleidsplan Ruimte.

I. TOELICHTING

Minister *Philippe Muyters* verwijst naar de beleidsnota Ruimtelijke Ordening 2009-2014 die bij het begin van de legislatuur werd ingediend (*Parl. St.* VI. Parl. 2009-10, nr. 198/1). De minister benadrukt dat het steeds de bedoeling is geweest het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen uit te voeren zoals voorzien en opgenomen in het regeerakkoord. Hij ziet echter ook een behoefte aan een langetermijnvisie die op een andere manier en in een meer dynamisch proces dat plan invult. Dit moet voor de minister een complementair gegeven zijn: een uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen met tegelijk een Beleidsplan Ruimte met de blik op 2020 gericht en een doorkijk naar 2050.

1. Een nieuw Beleidsplan Ruimte

Aanleiding

De heer *Tom Lagast*, afdeling Ruimtelijke Planning en expert-projectleider, schetst eerst de aanleiding voor het nieuwe beleidsplan. In het Vlaamse regeerakkoord was het engagement opgenomen om in de lopende legislatuur een nieuw Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen voorlopig vast te stellen. De beslissing van de Vlaamse Regering van 28 januari 2011 stelt dat er een langetermijnvisie wordt ontwikkeld over 2020 heen naar 2050. Het geheel wordt ook ingebed in Vlaanderen in Actie, waarin al een aantal opties en doelstellingen zijn geformuleerd. Belangrijk is ook de verhouding tot het bestaande beleidsinstrumentarium en het RSV. In de beslissing van de Vlaamse Regering wordt bovendien een hele organisatiestructuur vooropgesteld.

Opvolger van het RSV?

Het nieuwe Beleidsplan Ruimte is een opvolger van het bestaande RSV. De Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening bepaalt dat het RSV zolang van toepassing blijft tot er een nieuw RSV is en op de verschillende beleidsniveaus is men vandaag nog steeds bezig met uitvoering te geven aan het RSV. Bovendien blijven heel wat ‘waarden en normen’ en bepaalde doelstellingen uit het RSV ook vandaag nog van toepassing. Heel wat mensen gaan bijvoorbeeld akkoord met het principe dat de steden moeten worden ontwikkeld om zo suburbanisatie tegen te gaan, maar de uitvoering en de manier waarop de doelstellingen geformuleerd zijn, kan nog worden verfijnd. Bepaalde uitvoeringslijnen blijken te gedetailleerd of zijn vandaag niet meer haalbaar.

Anderzijds staat het nieuwe beleidsplan voor volkomen nieuwe maatschappelijke uitdagingen. Het eerste RSV werd goedgekeurd in 1997. De maatschappij is sindsdien enorm veranderd, met de vooruitgang van technologie en de globalisering voorop. En hoewel het RSV het ook heeft over duurzaamheid, krijgt het begrip duurzaamheid intussen een heel andere invulling.

Eén van de belangrijkste kritieken op het RSV is dat het dan wel een fantastisch beleidskader biedt, maar dat het onvoldoende realisatiegericht en strategisch is. Het Beleidsplan Ruimte staat dan ook voor de uitdaging om een plan op te stellen dat duidelijke strategische keuzes maakt en concrete engagementen met partners wil aangaan om op het terrein zaken te realiseren.

Het RSV had een houdbaarheidsdatum van tien jaar en is al enkele jaren over datum. Een doorkijk over de lange termijn ontbrak. Dit is echter duidelijk een noodzaak, gezien de

gevolgen van de nieuwe uitdagingen waarmee men geconfronteerd wordt zoals de globalisering en de klimaatverandering, pas over ettelijke decennia echt voelbaar worden.

Ruimtelijke ordening heeft volgens de spreker ook een langetermijnperspectief nodig om op de korte termijn de gekozen weg te kunnen bijsturen. Een visie ontwikkelen die doorwerkt tot in 2050 is echter niet vanzelfsprekend en brengt veel onzekerheden mee. Via modelleringen, scenario's en andere instrumenten, is het mogelijk om prospecties te maken waarmee dit soort onzekerheden ten dele ingevuld kunnen worden. Maar meer dan vroeger is de maatschappij zeer dynamisch, waardoor zelfs met zeer verfijnde modelleringsmodellen onvoldoende de dynamiek van de maatschappij voorspeld kan worden. Permanente monitoring is dan ook onmisbaar. Enerzijds om op te volgen of de ontwikkelingen op koers zitten met de verwachting en anderzijds om waar nodig bij te sturen.

Een laatste aspect betreft het maatschappelijk draagvlak. De heer Lagast stelt dat een aantal professoren zeer degelijk werk heeft geleverd bij opmaak van het RSV, maar dat voor vele burgers de wijze van inspraak van de burger niet tot het gewenste resultaat heeft geleid. De vraag stelt zich of de burger wel alles begrepen heeft wat erin staat en of hij ook bereid is om daarnaar te handelen. Immers, zes miljoen Vlamingen maken elke dag een stukje van de Vlaamse ruimte. Dit is soms meer dan wat er op overheidsniveau kan gebeuren, al is de impact van overheidsingrepen soms verstrekkender. De overheid moet kaders tekenen maar het is vooral ook de burger die deze moet invullen.

Trajectverloop

Er zijn vier stappen te onderscheiden: groenboek, witboek, ontwerp van beleidsplan en ten slotte een beleidsplan met een actieplan. Uitgangsprincipe bij het doorlopen van die stappen is dat er in een coproductie gewerkt wordt. Niet RWO alleen heeft de waarheid in pacht. Van bij aanvang zijn zoveel als mogelijk andere departementen bij de opmaak van het plan betrokken. Er is een kernteam met vijf medewerkers van RWO en daarnaast mensen uit de verschillende betrokken beleidsdomeinen, zoals Economie, Leefmilieu en Natuur, Welzijn en Gezondheid, maar ook de Diensten Algemeen Regeringsbeleid en nog andere wat minder evidente beleidsdomeinen. Zo krijgt wat er geproduceerd wordt aan visie, alvast een draagvlak binnen de Vlaamse administratie.

Het kernteam wordt bijgestaan door een stuurgroep die bestaat uit de secretarissen-generaal van de diverse departementen. Dat impliceert dat de stuurgroep niet alleen de ontwikkelde visie kan ondersteunen, maar dat daaraan op termijn tevens middelen en engagementen kunnen worden gekoppeld.

Naast het kernteam is er ook nog een overleg met de diverse middenveldorganisaties, de belangengroepen die de georganiseerde bevolking vertegenwoordigen. Dit overleg wordt partnerdialoog genoemd. De databank van genodigden voor een dergelijke partnerdialoog bevat meer dan 250 instanties, die bij de opmaak van het plan betrokken worden.

Mondige en actieve burgers worden in de mate van het mogelijke ook actief bij het proces betrokken. En ten slotte wordt er naar gestreefd dat een ruim publiek voldoende geïnformeerd wordt en blijft.

Uiteindelijk moet de Vlaamse Regering het plan ook nog goedkeuren en de uitvoering ervan bewerkstelligen.

Fase één van het trajectverloop behelst een verkenningsfase die moet uitmonden in een groenboek. Het groenboek omvat de maatschappelijke uitdagingen en de mogelijke antwoorden daarop die in een Beleidsplan Ruimte moeten worden opgenomen. Dat groenboek moet ook goedgekeurd worden door de Vlaamse Regering. De timing voor de eerste fase is gericht op eind 2011.

De volgende fase is de groeifase of uitdiepingsfase die naar een witboek moet leiden, dat het volledige beleidskader schetst: waar willen we naartoe en hoe gaan we dat doen. Het wordt een vrij ‘breed’ document als resultaat op basis van wetenschappelijk onderzoek en overleg met partners en burgers. Dit witboek wordt medio 2013 verwacht. Het behoeft daarna nog een selectiefase om de strategische keuzes van de Vlaamse Regering af te bakenen. Deze selectiefase zou tegen medio 2014 moeten leiden tot een ontwerp van Beleidsplan Ruimte en bij aanvang van de nieuwe regering tot het Beleidsplan Ruimte.

Na elke fase start een intensief participatietraject waarbij alle betrokkenen geïnformeerd en geconsulteerd worden. Dit betekent dat bijvoorbeeld na het groenboek opnieuw een uitvoerig overleg met partners en burgers zal plaatsvinden. Dit overleg zal gebeuren op basis van de resultaten van de voorgaande fase. De informatie uit deze overlegronde wordt samen met de resultaten van onderzoek verwerkt en uitgediept, waarop na discussie met de beleidsmakers tot een beslissing wordt gekomen.

Het eerste werkjaar wordt er op drie sporen gewerkt: onderzoek voor de wetenschappelijke basis, communicatie en informatie, waarbij mensen op de hoogte worden gesteld, en ten slotte participatie en coproductie, om tot een document te komen dat gedragen wordt.

Vier denkstappen verlopen parallel. In eerste instantie het peilen naar ideeën en scenario's waarmee eventueel rekening moet worden gehouden, zoals die bijvoorbeeld al in een klimaatbeleidsplan of klimaatadaptatieplan zijn opgenomen. Er wordt ook gespeurd naar onderzoek waarvan men mogelijk nog niet op de hoogte is. Voorts wordt ook de visie van partners meegenomen. Het is een drukke eerste fase, erkent de heer Lagast, maar het doel blijft om eind 2011 een groenboek met een overzicht van de belangrijkste onderzoeksvragen te kunnen presenteren.

2. Onderzoek

Het huidige onderzoek richt zich op dit ogenblik op vier belangrijke thema's: wonen in zijn totaliteit; klimaat als uitdaging; technologie met het oog op de impact op het ruimtegebruik – zoals bijvoorbeeld de mogelijkheden van telewerk – en als belangrijke laatste thema: de polycentraliteit van Vlaanderen. De kracht van Vlaanderen ligt volgens de spreker net in het feit dat het zoveel centra, economische knooppunten en steden heeft. Daarop wil men zich dan ook richten door bijvoorbeeld de relatie of samenwerking tussen deze polen te verbeteren.

Onderzoek gebeurt (1) binnen RWO, (2) binnen de diverse beleidsdomeinen en (3) in het Steunpunt Ruimte en Wonen. Dit laatste verricht een aantal specifieke onderzoeken. Zo werkt het Steunpunt Ruimte en Wonen onder andere aan sturingsmodellen voor het wonen, wordt een slim ruimtegebruik onderzocht met aandacht voor herbruik en omkeerbaar ruimtegebruik. Daarin wordt gewerkt met het besef van de beperktheid van de ruimte en met de idee van verweving en dubbel gebruik van ruimtes om de totale ruimteclaims op te vangen. Er loopt een opdracht rond ruimtelijke scenario's. De impact van klimaatverandering en ruimtelijk beleid wordt onder de loep genomen. Voorts is er ruimtelijke visievorming voor een polycentrisch Vlaanderen. Tot slot is er onderzoek naar de ruimtelijke impact van technologische ontwikkelingen van 2020 tot 2050.

Ook de partners leveren heel wat onderzoeksinspanningen, onderstreept de heer Lagast. Het kernteam kan al een lijst vermelden van een tachtigtal studies die een invloed hebben op de opmaak van het Beleidsplan Ruimte. In welke mate die impact speelt, wordt nog onderzocht. Het is immers niet mogelijk om al deze studies in extenso te onderzoeken en nu al aan te geven welke elementen belangrijk zijn en welke niet. Alleszins is het ook de taak van de medewerker uit het specifieke beleidsdomein om de kennis die in deze studies vervat zit te hanteren bij de discussies over de te ontwikkelen visie.

Het Steunpunt Ruimte en Wonen wordt ingeschakeld, mede omdat het al op een langlopend basisonderzoek kan bogen, dat de periode van 2007 tot en met 2011 overbruggt. Daarnaast kunnen een aantal beleidsgerichte onderzoeken aan het steunpunt overgelaten worden. Er is al een nieuwe opdracht voor het steunpunt opgesteld, maar nog niet gepubliceerd of gegund. Die opdracht start in 2012. Alle studies waarvan sprake, moeten afgerond zijn eind 2011, dus voor het groenboek of witboek ter beschikking zijn.

Er zijn ook drie overkoepelende werkpakketten die gaan over een ruimtemonitor, een ruimtelijk-dynamisch landgebruikersmodel en een ruimtelijke synthese van wat Vlaanderen is. Bij de thematische werkpakketten is er een sterke insteek inzake economie, landbouw, ruimte, mobiliteit, toerisme, recreatie, het instrumentarium en scenario's enzovoort.

3. Communicatie en participatie

Het tweede spoor betreft communicatie. In tegenstelling tot bij het RSV is daar meteen mee begonnen, als het ware door te starten van een blanco blad. Dit bood de beste garantie om nieuwe en frisse ideeën van bij aanvang mee te nemen en de verwachtingen van burgers en partners zo veel mogelijk in het verdere planningsproces te kunnen verwerken en opnemen. De communicatie is gestart met een Lentecampagne in april 2011 met posters zoals 'Landbouw op een hoger niveau', 'Oplossing voor de file' en andere. De boodschap is ook meteen ingeslagen. Het doel was de burger te laten nadenken over toekomstige ontwikkelingen in en voor Vlaanderen. Zo wilde men een actieve participatie van de burger bekomen. De beelden waren bewust uitdagend en prikkelend en lokten maar liefst 76.000 mensen naar de website. 46.000 mensen namen deel aan de onlinebevraging. Meer dan 2500 burgers formuleerden ook echte ideeën. De campagne heeft gewerkt en is in juni 2011 afgesloten met een ballonvaart van Destelbergen naar Berlare met 40 mensen die geloot werden uit de meer dan 2000 kandidaten.

Het onderdeel participatie is het meest uitgebreide omdat er gewerkt wordt met coproductie. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen verschillende doelgroepen voor participatie omdat er sprake is van een heel groot aantal potentiële partners in Vlaanderen en omdat elke soort partner een andere impact op de ruimte heeft. Er is organisatie nodig. Daartoe zijn drie doelgroepen onderscheiden en voor elke doelgroep is een ander traject opgestart: de burgers, de professionals met onder meer alle middenveldorganisaties en ten slotte de beleidsdomeinen van de Vlaamse administratie die ook in het kernteam zitten.

Burgerbevraging

Hoe is de burgerbevraging verlopen? De heer *Wiet Vandaele*, afdeling Ruimtelijke Planning, laat eerst opmerken dat er bij opmaak van het RSV relatief weinig gecommuniceerd werd met de ruime bevolking. Bij de voorbereiding ervan werd weinig burgerparticipatie opgezet, omdat het om langetermijnbeleidsvoorbereiding inzake ruimtelijke ordening ging. Dat bleek te abstract voor de man in de straat. Het leverde heel weinig op in termen van betrokkenheid van het brede publiek bij het ruimtelijke beleid.

Om dezelfde fouten te vermijden, was communicatie cruciaal. Daaruit leerde men dan ook dat het thema wel degelijk leeft en dat er ook allerlei ideeën over leven. Die ideeën wil men kunnen aanboren en gebruiken als inspiratie voor het beleidsplan.

De burgerparticipatie in een vroeg stadium doet ook al een draagvlak voor het plan ontstaan tegen de tijd dat het goedgekeurd moet worden.

De klassieke participatietechnieken zoals een openbaar onderzoek zijn in de context van het beleidsplan ontoereikend, stelt de spreker. Daarom zijn een aantal innovatieve technieken ingezet. Zo werd een representatieve steekproef gehouden, een online bevraging en een Lentecampagne die eindigde in een 'Burgerevent' in De Schelp van het Vlaams Parlement op 28 mei 2011.

De representatieve steekproef is gehouden bij 1050 Vlamingen, die een staalkaart moesten voorstellen van de Vlaamse bevolking. Aan de deelnemers werd de vraag gesteld hoe Vlaanderen er in 2050 behoorde uit te zien. Daaruit zijn volgens de spreker heel wat frisse ideeën voortgekomen. Het belang van nabijheid werd duidelijk. In 2050 zou de wijk of de buurt de bouwsteen moeten zijn voor de nieuwe leefomgeving. 77% van de mensen bleek gewonnen voor de idee van winkels, scholen en andere voorzieningen op loop- en fietsafstand. Ook nationale parken krijgen vorm: grote openruimtegeheilen met nadruk op natuur en recreatie. 62 percent van de deelnemers was voorstander van autovrije binnensteden. Men wil meer openbare ruimte en verkeer dat ondergronds geleid wordt. Ook meer inzetten op eigen energieproductie op het niveau van de buurt zit in de lift. Meer mensen gaan kleiner wonen eens de kinderen het huis uit zijn. Er is dan een verschuiving van grote eengezinswoningen naar appartementen. Overstromingen baren mensen zorgen, want ze willen dat er op preventie ter zake wordt ingezet.

Tot de overduidelijke bekommernissen behoorde de teloorgang van open ruimte op het platteland. Ook de verlinting kreeg commentaar. De respondenten waren ook duidelijk over welke mate van vrijheid de overheid zou mogen opleggen in het ruimtelijk beleid: 89 percent bleek ervan overtuigd dat bouwen niet zomaar overal en eender hoe kan. Opvallend detail is dat men niet zozeer te vinden bleek voor fiscale maatregelen. Die boodschap was heel anders dan wat was gebleken uit de ViA-rondetafel in december 2010.

De resultaten kwamen in de media terecht en leverden heel wat discussie, artikels en opiniestukken op, geeft de heer Vandaele mee. De mediacampagne, samen met de folder, moest mensen naar de website lokken.

Onlinebevraging

Er werden op de website twee modules aangeboden, legt de spreker uit: een test ‘Ken Jezelf’ en een ideeënforum ‘Inspireer het beleid’. De test lokte 76.000 bezoekers naar de website. 46.000 mensen namen effectief deel aan de test, die online is geweest van 28 april tot 28 mei 2011. Aan de hand van twintig vragen werden mensen naar hun ideale leefomgeving geleid, een van de zes typeleefomgevingen: New York als de stad bij uitstek met een heel hoge densiteit; Freiburg als voorbeeld van ecologische stad; Los Angeles als tegenpool van New York en met een steeds verder uitdeinend stedelijk tapijt; Nederland met een zeer rigoureuze, centraal aangestuurd en consistent ruimtelijk beleid; Vlaanderen vandaag met de vrolijke nevenschikking van stijlen en tot slot Dyssekilde in Denemarken, een ecologische gemeenschap waar eenieder zijn eigen huis mag bouwen eender hoe, als het maar zeer ecologisch verantwoord is.

Uit de test bleek dat Freiburg met voorsprong de favoriete leefomgeving zou zijn waar bijna een derde (31 percent) van de Vlamingen zichzelf ziet wonen. Dyssekilde stond op twee met 23 percent. Het element van grote individuele vrijheid spreekt mensen aan. Vlak daarna kwam Nederland waar steden nog steden zijn en open ruimte nog open ruimte is. Dat vindt 22 percent aantrekkelijk. 16 percent van de deelnemers is blij met het Vlaanderen van vandaag. Weinig populair blijken Amerikaanse modellen zoals het hyperstedelijke of hyper-suburbane model (New York en Los Angeles).

De test heeft het inzicht vergroot van de deelnemers in de vraag hoe keuzes vandaag de leefomgeving van morgen kunnen veranderen. Ook dat heeft het draagvlak vergroot.

Op het ideeënforum ‘Inspireer het beleid’ werden maar liefst 2500 ideeën gepost, die dan weer aanleiding gaven tot een groot aantal reacties, stelt de heer Vandaele.

De discussie werd er gestuurd door drie vragen. Enerzijds vraagt men naar manieren om de steden weer aantrekkelijker te maken als woonomgeving. Er is ook gevraagd naar hoe

het Vlaamse platteland er in de toekomst behoorde uit te zien. Tot slot werd gevraagd hoe we slim kunnen omgaan met het dicht bebouwde Vlaanderen en de weinige open ruimte die het nog omvat.

Aan de hand van de reacties was het mogelijk om een rangschikking te maken van de meest populaire ideeën. Belangrijk in de voorstellen was ghettovorming in de steden te vermijden. Ook werd geopperd dat er niet louter in decorgroen mocht worden voorzien, maar ook echt doegroen zoals in parken en voor recreatie. Het moet bovendien de bedoeling zijn resoluut voor fietser en voetganger te kiezen. Dat vergt een reorganisatie van de stad zodat de auto overbodig wordt. Een belangrijk aandachtspunt bleek dat jonge gezinnen in de stad moeten kunnen wonen en niet geneigd zijn te vertrekken zodra er een kind komt. Leegstand is een doorn in het oog van velen. De overheid zou ter zake actiever moeten optreden, vinden de betrokkenen. Ze hebben het over het transformeren van de leegstand tot open of openbare ruimtes en woonprojecten. Het onderscheid tussen steden en platteland moet blijven bestaan. Het platteland moet ook landelijk blijven en dorpen mogen niet ongebreideld uitbreiden.

Er is ook gevraagd om consequent te zijn inzake gebieden die nog groen ingekleurd zijn. Die moeten ook in de toekomst als dusdanig behouden blijven. De lintbebouwing krijgt een negatief rapport en zou moeten stoppen. Landbouw moet gestimuleerd worden en Vlaanderen moet zichzelf tot op zekere hoogte van voedsel kunnen voorzien. Multifunctioneel ruimtegebruik kwam ook naar voren, in de vorm van het verweven van functies op gebouwniveau. Er zijn heel wat voorstellen geformuleerd rond rationeel energiegebruik en meer energiebewuste woningparken. De wijk als ideale bouwsteen voor de leefomgeving zou in zijn eigen energiebevoorrading moeten kunnen voorzien. De betaalbaarheid van het wonen, zowel in aankoop als in huur, was een andere aanbeveling.

Burgerevent 'Ruimte voor morgen'

De grote finale van de burgerbevraging werd een integrale dag met 100 burgers, het Burgerevent 'Ruimte voor morgen' op 28 mei 2011. Er is gebrainstormd over hoe Vlaanderen er in 2050 zou moeten uitzien en hoe men dat doel zou kunnen bereiken. Op de website en in de folder werden mensen aangesproken om verder in debat te gaan met het beleid. Ze konden zich daarvoor kandidaat stellen, wat 2155 mensen ook deden. Daaruit zijn er 100 geselecteerd die zo representatief mogelijk moesten zijn voor Vlaanderen.

De deelnemers kregen een aantal concrete vragen voorgeschied. Zo wilde men in eerste instantie weten hoe hun dagelijkse leefomgeving eruit ziet om ze in de denkmodus over het omgaan met ruimte te krijgen. Daarna vroeg men hoe hun ideale leefomgeving in 2050 eruit moet zien. Er is in groep lang over nagedacht en getekend. Vervolgens is gezocht naar de maatregelen die dat mogelijk zouden maken: wat kan de overheid doen en wat dient de burger zelf te realiseren? Tot slot van de dag zijn de topics die uit de website naar voren zijn gekomen, uitgediept in groep. De resultaten zijn aan het einde van de dag overhandigd aan de minister. De spreker maakt zich sterk dat de 100 deelnemers ambassadeurs van het nieuwe beleidsplan worden.

De resultaten van het event zijn nog steeds in verwerking. Wat heel vaak terugkwam, was de gedachte dat niet alleen letterlijk aan de ideale leefomgeving van morgen moet worden gebouwd, maar dat er ook aan de mentaliteit moet worden gewerkt. Men is ervan overtuigd dat verandering ook alleen kan als er participatie is en betrokkenheid.

Het belang van convivialiteit is meermaals benadrukt. Dat gevoel van iedereen kennen en gezelligheid moet ook in de stad weer kunnen. De vraag naar authenticiteit leeft: stad blijft stad en platteland blijft platteland. Hergebruik is dikwijls aan de orde gesteld. Moeten de steden echt uitbreiden of moet eerst de leegstand aangepakt worden? Inzake betaalbaarheid van wonen is herhaaldelijk allusie gemaakt op de speculatie. Er is vraag naar

een differentiatie van de grondprijs. Duurzaamheid moet meer doorwegen als criterium in beleidsbeslissingen, vonden de deelnemers nog.

Er waren uiteraard ook tegenstellingen in de opinies, zegt de heer Vandaele. Zo was er een sterke groep van voorstanders voor een meer collectief ruimtegebruik, anderen pleitten voor het recht op een eigen tuin en individualiteit. Enerzijds moet de ruimte gedeeld worden, anderzijds is het recht op privacy van belang. In het kader van de nabijheid was er sprake van meer lokaal leven en lokale producten verbruiken. Daarbij werd dan wel weer het risico van navelstaarderij aangeraakt. Het stond ook haaks op de idee van wereldburgerschap en de blik op de buitenwereld, vond men.

Flexibiliteit kwam voorts ter sprake. Alles duurt te lang en gaat te moeizaam. Toch is er ook vraag naar consequentie van de overheid in haar beslissingen. Dat moet mogelijk zijn door een goede visie op te stellen.

Een andere tegenstelling was het centraliseren versus spreiden. Men wil de open ruimte, het platteland, behouden. Anderzijds ziet men 'ecodorpen' ontstaan net midden in die open ruimte.

Er zou creativiteit nodig zijn om de tegenstellingen te overwinnen, maar de deelnemers aan de debatten meenden dat het de betrokkenen wel zou lukken.

Partnerdialoog

Mevrouw *Anke Van Caudenberg*, afdeling Ruimtelijke Planning, licht het onderdeel partnerdialoog toe, dat zich meer richt op de professionelen of georganiseerde burgers. Er zijn meer dan 250 partners die ter zake aangeschreven worden en dat is een zeer heterogene groep van overheden, middenveldorganisaties, belangengroepen, actiegroepen, adviescommissies en dergelijke. Ze zijn van belang omwille van hun impact op de ruimtelijke ontwikkeling, onder meer doordat ze er beleidsmatig mee bezig zijn of door hun activiteiten. Sommige zijn actief betrokken bij een aantal realisaties. De vakwereld kan bogen op een ruime kennis en ervaring, de actiegroepen hebben een eigen mening over de gewenste ruimtelijk ordening.

Er zijn intussen twee partnerdialogen georganiseerd en het concept wordt zeker nog herhaald.

De eerste partnerdialoog gaf het startschot voor het Beleidsplan Ruimte op 3 december 2010, de ViA-rondetafel Groen Stedengewest. De doelstelling was om samen na te denken over de Vlaamse ruimte, de maatschappelijke thema's en consequenties en dat ruimtelijk te vertalen. Er waren een honderdtal partners bij betrokken, zowel uit klassieke sectoren als de minder traditionele. Er is in groepen nagedacht over een veertiental thema's, en voor elk thema is ook besproken wat het zou betekenen in 2050, wat het inhoudt voor de ruimte en de verbanden met andere thema's.

De resultaten zijn in een publicatie verwerkt die de commissieleden hebben ontvangen: een rapport op basis van de wetenschappelijke analyse van de resultaten. Er is nagegaan welke items belangrijk blijken, waar de tegenstellingen zitten en wat eruit te leren valt. Het moest immers als input voor het beleidsplan kunnen dienen. Een aantal nieuwe onderzoeken is erop geïnspireerd. Bovendien vormde de informatie deels een inbreng voor de brochure 'Ruimte voor morgen'. Ook de burgercampagne is er voor een stuk op gestoeld.

De rondetafel werd ten eerste gewaardeerd, stelt mevrouw Van Caudenberg. Relevant is volgens haar vooral ook dat de deelnemers een positieve kijk op 2050 hadden. De noodzaak aan ruimtelijk beleid werd onderstreept en het besef leeft dat er vandaag iets moet gebeuren om tegen 2050 de doelen te bereiken.

De tweede partnerdialoog van 16 mei 2011 ging over toekomstscenario's. Ook daar waren weer een honderdtal partners betrokken. Enerzijds wilde men hen laten kennismaken met het scenariodenken zelf en anderzijds vier scenario's voor de ruimte in Vlaanderen in 2050 verkennen en concretiseren.

De resultaten worden verwerkt en meegenomen in het ad-hoconderzoek van het steunpunt. Dat onderzoekt hoe de methodiek van scenario's kan worden ingezet in het ruimtelijk beleid.

Waarom scenario's? Bij het langetermijndenken zijn onzekerheden niet uit te sluiten. Scenario's laten toe, ondanks die onzekerheden, toch een beleid te voeren en te kunnen inschatten welke richting men uit kan en wil bij beleidskeuzes. Scenario's zijn geen wensbeeld of prognoses en impliceren geen keuzeverplichting, maar laten toe mogelijke toekomst in te schatten vanuit de ontwikkeling van bepaalde factoren.

Bij het werken met de scenariomethodiek is ook opvolging en permanente monitoring van cruciaal belang, benadrukt mevrouw Van Caudenberg. Scenario's zijn vrij nieuw en het blijkt vaak niet eenvoudig om zich erin in te leven. Er wordt te gemakkelijk een waardeoordeel aan gekoppeld: waar men zich niet goed bij voelt, wil men liever niet. Het blijkt niet gemakkelijk om dat los te laten.

De vier gehanteerde scenario's vloeien voort uit onderzoek van het steunpunt, dat de ideeën haalde in de WLO-scenariostudie in Nederland die de basis vormde voor de Structuurvisie Nederland. De bedoeling was om de scenario's te concretiseren voor de Vlaamse context.

Men wilde de extremen onderzoeken in de partnerdialoog. De vier extreme scenario's, de 'hoeken van de kamer' bij wijze van spreken, zijn opgebouwd aan de hand van twee belangrijke maatschappelijke spanningsvelden: de internationale versus lokale context en de context waar de overheid veel regelt versus waar de privé veel regelt. Eén scenario voorziet in een sterk internationaal beleid en daarnaast een sterk sturende overheid: het kreeg de benaming 'Sterk Europa'. Een ander scenario voorziet in een internationale context die wel heel belangrijk is, maar meer in de vorm van een mondiale vrijhandel en waar de private sector veel regelt. De overheid is daar vrij afwezig. Dat kreeg de benaming 'Globale economie'. Een volgende scenario biedt een vrij sterk aanwezige overheid, maar dan op lokaal niveau. Dat scenario werd 'Regionale gemeenschappen' genoemd. Een laatste scenario speelt ook lokaal sterk, maar dan meer privégestuurd, met handelsblokken. Dat kreeg de benaming 'Transatlantische markten' mee. De illustraties erbij moesten het de deelnemers aan de partnerdialoog gemakkelijker maken om zich een beeld te vormen.

De partners werden in vier groepen ingedeeld, één per scenario. Elke groep moest zich in het scenario inwerken en dan uitmaken wat het zou kunnen betekenen voor Vlaanderen.

Er wordt nog in 2011 een derde partnerdialoog gepland die zich moet toespitsen op de onderzoeksresultaten en een aanzet moet geven naar de visie 2020-2050 die in het groenboek wordt meegenomen. Na goedkeuring van dat groenboek, zullen er nog partnerdialogen worden ingepland.

Kernteam

De heer *Tom Lagast* geeft toelichting bij de werking van het kernteam. Dat bestaat uit vertegenwoordigers van de Vlaamse beleidsdomeinen: Leefmilieu, Natuur en Energie, Landbouw en Visserij, Economie, Wetenschap en Innovatie, Mobiliteit en Openbare Werken, Diensten voor het Algemeen Regeringsbeleid, Cultuur, Jeugd, Sport en Media, Stedenbeleid, Woonbeleid, Gezin, Welzijn en Gezondheid en ook het team van de Vlaamse Bouw-

meester levert een afvaardiging. De vijf voltijdsequivalenten van het Departement RWO en de heer Lagast, als projectleider, vervolledigen het kernteam.

Het doel van het kernteam is de coproductie, samen zorgen dat er tekstmateriaal is en documenten. Dat moet de draagkracht verhogen en de kans op effectieve realisatie. De opdracht eindigt niet als het Beleidsplan Ruimte er is. Het Beleidsplan Ruimte is immers pas het startsein voor een uitvoeringsgerichte actie, stelt de heer Lagast. Dat vergt doorwerken: er moet een werkwijze voor realisatie gevonden worden en de juiste partners moeten geselecteerd.

Wat is er gebeurd sinds 1 mei 2011? Er is een overzicht van studies en beleidsplannen gemaakt en de beleidsdomeinen is gevraagd welke verwachtingen ze koesteren ten aanzien van het Beleidsplan Ruimte. Het team heeft verder geprobeerd het statuut van groenboek, witboek en beleidsplan te bepalen. Er is voor het groenboek een structuur vastgelegd en er zijn al een aantal uitgangspunten gedefinieerd.

Voor het bepalen van het statuut van het groenboek heeft het kernteam zich onder meer gebaseerd op het advies van de SERV van 6 juli 2011 over wit- en groenboeken. Het groenboek moet de focus van de onderzoeksvragen proberen vast te leggen. Eventuele beleidsuitspraken worden in het groenboek in vragende vorm aangebracht. Er worden ook voorstellen naar voren geschoven.

Het witboek daarentegen is de wetenschappelijke onderbouwing van een aantal keuzes. De hoofd- en krachtlijnen van het ruimtelijke beleid worden erin vastgelegd, en de resultaten van onderzoeken worden erin opgenomen. Zowel het groenboek als het witboek worden door de Vlaamse Regering goedgekeurd.

Het beleidsplan is dan weer een uitgewerkt beleidskader dat keuzes maakt en acties vooropstelt die ook tot uitvoering moeten leiden. Daarin zit volgens de spreker ook het grootste engagement. Van het RSV zou men kunnen zeggen dat het in de fase van het witboek is blijven steken.

3. Structuur en uitgangspunten groenboek

De structuur van het groenboek is grotendeels door het kernteam vastgelegd: uitgangspunten en uitdagingen, de visie, hoe komt men tot realisatie en uiteindelijk ook de onderzoeksvragen voor het witboek.

Het kernteam is nog maar anderhalve maand samengesteld. Het aangehouden werkstramien moet ervoor zorgen dat er eind 2011 effectief een groenboek ligt dat alle aspecten meeneemt.

De uitgangsprincipes zijn bepaald in de vorm van kwalitatieve doelstellingen. Het zijn de principes waarmee het studietraject is ingezet en de opdracht die de Vlaamse Regering heeft meegegeven. Impliciet en expliciet zijn er ook waardebepalingen aan gekoppeld. Zo moet op het RSV verder gebouwd worden, maar dan vanuit een strategische en kritische kijk erop. Duurzame ruimtelijke ontwikkeling is belangrijk en is ten opzichte van het RSV verder gedefinieerd, waarbij gerefereerd werd aan de definitie van de Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling ter zake. Ruimtelijke kwaliteit wordt als een meerwaarde beschouwd. In het RSV wordt dit ook nagestreefd maar wordt vastgesteld dat de discussies zeer sterk gevoerd worden rond de kwantitatieve cijfers vermeld in de ruimteboekhouding. Er wordt niet gesteld dat cijfers niet belangrijk zijn, maar er moet voor gewaakt worden dat deze niet leiden tot een stellingenoorlog. Door op kwaliteit te focussen, hoopt het kernteam tot oplossingen te komen.

Flexibiliteit inbouwen moet, maar met enige beperking omdat de ruimtelijke ordening intrinsiek een zekere stroefheid inhoudt waardoor het roer niet meteen kan worden omgegooid. Tenslotte wordt ook het integrerende karakter belangrijk geacht: de impact op andere beleidsdomeinen, maar ook op de vele diverse doelgroepen van de maatschappij, die in Vlaanderen zowel vergrijst als verkleurt.

Een uitermate centrale opdracht is volgens de heer Lagast het internationaal positioneren van Vlaanderen.

Het werk van het kernteam is vooralsnog enkel uitgemond in werkdocumenten. Dit betekent dat het steeds mogelijk is dat er in de aanloop naar het groenboek bepaalde terminologie nog verandert of dat er uitgangsprincipes worden toegevoegd of weggelaten.

4. Samenvatting

Samenvattend besluit de spreker dat de methodologie van het Beleidsplan Ruimte volkomen anders is dan voor het RSV. Participatie en coproductie zijn belangrijk. Het is een uitdaging die een extra tijdsinvestering vergt. Een groenboek schrijft men niet op enkele maanden als men er met zoveel mensen en partners aan werkt en voorbereidt, onderstreept de heer Lagast. Anderzijds is er het geloof dat deze extra tijd wel winst oplevert op het ogenblik dat men naar effectieve realisatie gaat.

Er wordt bewust voor gekozen om strategische keuzes te maken in plaats van een allesomvattend beleidskader op te stellen. Het is zelfs mogelijk dat het beleidsplan een aantal thema's niet aanhaalt.

Het blijkt heel moeilijk om het scenariodenken ingang te doen vinden. Om het te gebruiken en er een beleidsstrategie en -instrumentarium uit te distilleren, is nog moeilijker. Het feit dat de realiteit zich ergens tussen de vier aangereikte scenario's bevindt, maakt dat men terdege moet nadenken over hoe men kan uitmaken in welke richting alles evolueert en of men de juiste koers vaart die in de visievorming is meegenomen. Daaraan wordt gewerkt.

Uit de burgerbevraging is duidelijk naar voren gekomen dat er enerzijds nood is aan een overkoepelende macrovisie. Er moeten uitspraken gedaan worden over hoe Vlaanderen zich internationaal kan positioneren. Anderzijds ziet de burger het liefst dat zijn achtertuin helemaal ruimtelijk wordt gepland, maar wel in de mate dat hem dat goed uitkomt. Dat is een spanningsveld om rekening mee te houden. Een engagement opnemen tijdens een bevraging is nog heel wat anders dan het effectief ook zelf doen. Daarom moet in een beleidsplan volgens de spreker duidelijk opgenomen zijn wat de overheid zal doen en wat aan de burger zelf wordt toevertrouwd.

De uitdaging is dan ook een wervend verhaal te schrijven dat mensen enthousiasmeert en dat beleidsdomein- en beleidsniveauoverschrijdend is.

II. BESPREKING

Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Dirk Peeters* koestert grote verwachtingen van het nieuwe Beleidsplan Ruimte. Hij is hoopvol en deelt de kritiek over het RSV als zou het te strak en statisch zijn, te weinig strategisch en niet resultaatgericht. In de uiteenzetting hoorde hij echter de termen flexibel en dynamisch, terwijl er uit de enquête en de burgerbevraging volgens het

lid toch een vraag klonk om weer meer robuust beleid dat de open ruimte beschermt en de lintbebouwing terugdringt. Hoe is die flexibiliteit en het dynamisme te verzoenen met bijvoorbeeld een correct herstelbeleid, het behoud van het platteland en het terugdringen van verlinting?

De heer *Wilfried Vandaele* nuanceert enigszins de stelling dat er over het RSV onvoldoende inspraak en communicatie was. Hij herinnert zich talrijke informatievergaderingen.

Het lid stelt verder vast dat al een hele weg is afgelegd door het projectteam, onder meer in de vorm van een burgerbevraging en partnerdialoog. Maar hij deelt de mening dat het echte werk pas begint als men tot uitvoering van het beleidsplan zal moeten overgaan. Van het RSV zijn een aantal belangrijke doelstellingen nog niet gehaald en ook daar bleek de uitvoering het pijnpunt. Er moet voor instrumenten worden gezorgd om het plan deze keer wel naar behoren uitgevoerd te krijgen. Er zijn natuurlijk de RUP's als instrument, maar het blijkt dat, bijvoorbeeld voor herbestemming, het financiële instrumentarium voor uitvoering vaak niet aanwezig is. Uit de bevraging blijkt dat de mensen wel voor het behoud van open ruimte zijn en vragen dat het overstromingsrisico wordt aangepakt. Fiscaal daartoe bijdragen zien ze dan weer minder zitten. De grote uitdaging zal er volgens de heer Vandaele dan ook in bestaan om middelen te vinden om het beleid uit te voeren.

Het is volgens het lid goed te blijven inzetten op duurzaam ruimtegebruik en voorzichtig om te gaan met het concept flexibiliteit. Het plan moet een kader bieden voor de toekomst, maar daarin mag de flexibiliteit geen zwakke plekken maken.

De heer *Lode Ceyssens* herhaalt dat zijn fractie hoe dan ook verwacht dat het RSV wordt uitgevoerd zoals vooropgesteld. Hij meent dat het nieuwe beleidsplan een poging is om ruimtelijke ordening wat sexier te maken: droge kost die middels een brochure en dies meer dichterbij de burger wordt gebracht. Dat vindt het lid positief, zeker als het de burger bewuster maakt van ruimte.

Bij de bevraging heeft de heer Ceyssens vier bedenkingen. De vraagstelling bepaalt deels het antwoord. Zeker als men de bevragee de keuze laat om het helemaal eens of helemaal oneens met een bepaalde stelling te zijn. Het lid krijgt de indruk dat het uitgangspunt van de vraagstelling veeleer stedelijk is.

Het lid meent tevens dat de Vlaming zonder meer ja antwoordt als er rechtstreeks wordt gevraagd of hij meer wil van iets. De ruimte in Vlaanderen is echter beperkt.

Een laatste opmerking is dat het beleid niet van nul vertrekt: de bestaande lintbebouwing is bijvoorbeeld een feit. Het lid vraagt zich af of men in de bevraging niet is vergeten te vermelden dat 'geld geen bezwaar vormt' bij het uitvoeren van bepaalde maatregelen, bijvoorbeeld als er sprake is van het afbreken van woningen in overstromingsgebieden en dergelijke.

De heer Ceyssens besluit dat men het beleid inzake ruimtelijke ordening dan wel dichterbij de burger kan brengen, maar dat men ook de randvoorwaarden en beperkingen ervan aan de burger duidelijk moet maken.

De heer *Bart Martens* vindt de poging om het beleid dichterbij de burger te brengen zeer verdienstelijk. Dit soort oefeningen kan aan de mensen duidelijk maken dat ruimtelijke ordening niet alleen over plannen en procedures gaat, maar ook over maatschappelijke keuzes en het vrijwaren van collectieve goederen.

Het verrast het lid dat er bij de vier scenario's wordt gezegd dat het geen wensbeelden zijn. Hij meent dat het mogelijk moet zijn om in de kwadranten die de scenario's vertegenwoor-

digen toch wensbeelden te formuleren. Het RSV werkte ook met de gewenste ruimtelijke structuur, oppert de heer Martens. Het lijkt hem ook zinvol om die gewenste ruimtelijke structuur te blijven definiëren, ook al kan die er anders uitzien naargelang van het scenario waarin de maatschappij terechtkomt. Dat moet het ook mogelijk maken om te bepalen wat daarvoor nodig is.

De Vlaamse overheid is op andere terreinen bezig met transitie management: transitiearena duurzame materialen, duurzaam bouwen en wonen enzovoort. Die oefeningen hebben duidelijke ruimtelijke consequenties, stelt de heer Martens. Duurzaam materiaalengebruik heeft bijvoorbeeld een invloed op de ruimtelijke behoefte aan ontginningsgebieden voor oppervlaktedelfstoffen. Ook duurzaam wonen heeft een impact op het ruimtegebruik. Hoe wordt de oefening in het kader van het beleidsplan op de transitiearena's afgestemd? Wat met de verhouding tot de andere verkenningstrajecten van de Vlaamse overheid? Het lid verwijst daarbij naar de periodieke scenariorapporten inzake milieu en natuur (MIRA-S) van de Vlaamse Milieumaatschappij. Er geldt een andere tijdshorizon, tot 2030, maar het lid vraagt zich toch af of er geen knooppunt moet zijn met het Beleidsplan Ruimte.

Is er geen rol weggelegd voor de Studiedienst van de Vlaamse Regering (voorheen administratie Planning en Statistiek) om na te gaan hoe in Vlaanderen de verschillende scenario-oefeningen op diverse terreinen verknoopt kunnen worden? Het lid verwijst naar Nederland waar al die scenario's van dezelfde stam vertrekken, namelijk de scenario's gehanteerd door het Centraal Planbureau. Hij meent dat ook Vlaanderen zou moeten werken aan dergelijke ruime scenario's die dan vertaald worden in sectorale scenario-planning. Zo kan men voorkomen dat in de diverse sectoren los van elkaar andere toekomstverkenningen worden ontwikkeld met andere tijdshorizonten en zonder oog voor de impact op andere beleidsdomeinen.

Het lid verwijst naar de invalshoek klimaat die een belangrijk uitgangspunt wordt bij het beschouwen van de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Het Beleidsplan Ruimte zou dan ook volledig moeten samen sporen met het klimaatadaptatieplan dat minister van Leefmilieu Joke Schauvliege aan het opmaken is. Ruimte voor water vormt daarin een belangrijk onderdeel. De Vlaamse overheid werkt dan ook aan de uitvoering van een geactualiseerd Sigmaplan, met een kustbeveiligingsplan, een plan Vlaamse baaien, stroomgebiedbeheerplannen enzovoort. Spoort de timing van al die plannen en worden er inderdaad bruggen gelegd tussen de verschillende administraties?

Flexibiliteit, dynamiek en robuustheid hoeven niet de facto tegenstrijdig te zijn volgens het lid. Met het oog op de wetgeving en de jurisprudentie van de Raad van State, blijkt echter dat ruimtelijke instrumenten niet al te veel ruimte laten voor flexibiliteit en dynamiek. Er hangt een slappe koord tussen rechtszekerheid en voldoende ruimte voor nieuwe ontwikkelingen.

De heer Martens sluit zich aan bij de opmerkingen van de heer Vandaele over het instrumentarium. Ook de gereedschapskoffer van bijvoorbeeld het grondbeleid heeft een grondige analyse. Men is het er in Vlaanderen al langer over eens dat er voor de natuurontwikkeling en biodiversiteit behoefte is aan grote eenheden natuur die via stapstenen en verbindingsgebieden met elkaar kunnen communiceren. Het concept verandert wel eens van naam – van Groene Hoofdstructuur tot Vlaams Ecologisch Netwerk – maar een constante is dat er geen uitvoering komt. Er is consensus over een ruimtebalans maar die leidt niet tot uitvoering op het terrein. Er is niet voldoende liquiditeit op de grondenmarkt en er zijn onvoldoende grondinstrumenten om werk te maken van de afbakening van de ruimtelijke structuren. De gereedschapskoffer moet daarom volgens de heer Martens minstens evenveel aandacht krijgen als de nieuwe gewenste ruimtelijke structuur. Wordt ook het instrumentarium herbekeken?

De resultaten van de bevraging inzake lintbebouwing en overstromingsgevaar boeien het lid. Het zou interessant zijn om na te gaan of bepaalde bebouwing in overstromingsgebieden of lintbebouwing niet kan worden teruggeschroefd. Die oefening vergt moed en kan wel duur zijn, maar is volgens het lid in het kader van landschapsherstel wel de moeite waard. Bepaalde zeer mooie landschappen worden ontsierd door gebouwen die na verloop van tijd leeg komen te staan. Dan moet men volgens het lid ook nadenken over mogelijkheden zoals slooppremies om dergelijke ontsierende constructies weg te halen. Dat kan deel uitmaken van de gereedschapskoffer.

Antwoorden

Minister *Philippe Muyters* meent dat het vooral nuttig is de bedenkingen en opmerkingen mee te nemen in het verdere proces. De opmerkingen over het instrumentarium, de beperkte ruimte van Vlaanderen en de schaarsheid aan middelen zijn terecht. Ook de bedenking inzake de toekomstverkenningen en de wisselwerking met andere beleidsdomeinen zijn correct. Voor de minister is ruimtelijke ordening in vele gevallen dienend aan de besluitvorming in andere domeinen. Ruimtelijke ordening bepaalt niet alles. De aanpak van wateroverlast bijvoorbeeld wordt elders uitgestippeld en moet dan ruimtelijk worden vertaald. De minister vond de gedachtewisseling een bijzonder waardevolle inbreng en wil er rekening mee houden bij het opstellen van het groenboek.

De minister is ook heel tevreden met de positieve reacties over de betrokkenheid van de burger. Ruimtelijke ordening moet minder gezien worden als iets dat ver van de burger staat, zeer administratief is en regelgevend, dan wel als iets waar eenieder dagelijks mee bezig moet zijn.

De heer *Tom Lagast* van de afdeling Ruimtelijke Planning beaamt dat het RSV zowel als het beleidsplan een aantal duidelijk robuuste lijnen aanbrengt. Van doelstellingen moet niet altijd afgeweken worden, stelt de spreker. De flexibiliteit speelt meer op het vlak van de manier waarop men gezamenlijk de doelstellingen en het eindresultaat wil behalen. De verschillende beleidsdomeinen moeten zich willen engageren om samen een resultaat te halen dat meerwaardes kan opleveren. Er kunnen zo meerdere doelstellingen tegelijk gerealiseerd worden. Dit vraagt anderzijds ook wel een bepaalde mate van souplesse van beleidsniveaus en beleidsdomeinen. Flexibiliteit betekent volgens de heer Lagast ook dat de overheid bij de evaluatie van de genomen beslissingen moet durven terugkijken en vooruitkijken om uit te maken of ze nog wel op de juiste weg zit.

Het sluitstuk van het beleidsplan moet inderdaad de gereedschapskoffer zijn, want die moet realisatie mogelijk maken op het terrein. Naast dat instrumentarium is ook de mentaliteit waarmee het wordt gehanteerd belangrijk. Er zijn al heel wat instrumenten, maar deze worden niet of slechts zelden aangewend. De heer Lagast verwijst ook naar een studie over de beleidsinstrumenten die parallel loopt met het opstellen van het beleidsplan.

De heer Lagast erkent dat de vraagstelling soms de antwoorden kan sturen. De respondenten werden zeker niet bewust gericht, maar een invloed van de vraagstelling kan nooit helemaal worden uitgesloten. Toch waren de 2500 opmerkingen van burgers vaak verrassend. En al zijn die in verhouding tot de 46.000 die online de test hebben gedaan, niet echt representatief, toch leven er bij de deelnemers duidelijk vragen die niet eens geïnitieerd zijn door de vraagstellers en die verder gaan dan wat de opstellers van de test zelf durfden te formuleren. Het projectteam beseft wel dat er allicht ook absoluut tegenovergestelde visies leven bij de mensen die niet hebben deelgenomen.

Burgers en overheid moeten zich inderdaad ervan bewust blijven dat een bestaand patrimonium niet zomaar kan worden gewijzigd.

Wensbeelden zijn ook volgens de heer Lagast noodzakelijk, maar de vooropgestelde scenario's zijn niet de wensbeelden die men voor ogen houdt. Een wensbeeld kan wel werkend werken om de zaken in beweging te krijgen.

De opmerking over de afstemming met transitiescenario's en andere verkenningen wordt meegenomen. De andere beleidsdomeinen zijn vertegenwoordigd in het kernteam. Er zijn ook al bilaterale gesprekken gevoerd met de bijvoorbeeld de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid, de collega's die met het klimaatadaptatieplan, de mobiliteitsplannen enzovoort bezig zijn. Er zijn parallelle beleidsplannen die absoluut moeten worden meegenomen in het geheel. Omgekeerd komen er ook vragen van daaruit naar afstemming. Er zal dus meer samenwerking zijn dan dat er naast elkaar wordt gewerkt.

Bart MARTENS,
voorzitter

Valerie TAELEMAN,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

MIRA-S	Milieueffectrapport Vlaanderen-Scenario's
RSV	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
RUP	ruimtelijk uitvoeringsplan
RWO	Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
ViA	Vlaanderen in Actie
WLO	Welvaart en Leefomgeving